

Батьки приділяли постійну увагу питанням підготовки навчання дітей до гімназії, діти навчалися з приватним учителем, великої уваги надавали вивченню іноземних та стародавніх мов (грецьку й латинську вивчала Леся).

Закладені батьками основи знань, уміння самостійно працювати, засвоювати ази наук, закладені ними прагнення до пізнання нового дали змогу дітям стати високоосвіченими людьми. Брат Михайло успішно закінчив гімназію, університет. Лесі Українці через недугу не довелося, на жаль, вчитися систематично з учителями, вона “ніколи не була в жодній школі, однак же була врешті високоосвіченою людиною, знала багато мов, гарно грала, між іншим, часто грала власні композиції та імпровізації, яких вона, на жаль, не вміла записати” [3: 43].

Вивчаючи життя і діяльність Лесі Українки, не можна не погодитись із твердженням сестри Ольги, що “всю освіту Леся здобула собі сама завдяки своїй великій охоті до науки та своїй надзвичайно сильній вдачі, якою вона не раз перемагала муку болю, муку туги й жалю, що так смутно минають її дитячі й юнацькі літа, і, часто й лежачи, читала і вчилася тим читанням безперестану все життя” [3: 44].

У сім’ї закладалися основи подальшого життєвого шляху Лесі Українки, що саме батьки, починаючи з дитинства, опікувалися її майбутнім, переживали хвилини радощі і розпачу, раділи літературним успіхам і громадській діяльності, бо підтримка родини, близьких і друзів дали їй змогу стати Людиною, письменницею, внести свою частку у розвиток вітчизняної педагогічної науки.

Родинне виховання в сім’ї Лесі Українки здійснювалось з урахуванням народних навчально-виховних традицій. Жива народна мова, традиційно-звичаєва обрядовість у сукупності з загальнолюдськими нормами, виховували у дітей любов до ближнього, повагу до національних цінностей, історії. У їх сім’ї навчання було могутнім чинником у формуванні особистості, а приязнь, сердечність стосунків робили дитину незалежною і повноправною частиною родини.

Батьки зробили чимало для того, щоб їх діти вирости гідними громадянами своєї країни. І, як наслідок, – велика публіцистична, літературно-громадська діяльність Лесі Українки, її світове визнання, її внесок в історію педагогіки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994. – 360 с.
2. Педагогічний словник / За ред. Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
3. Спогади про Лесю Українку / Упоряд. Костенко А.І. – К.: Дніпро, 1971. – 483 с.
4. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. – К.: А.П.Н., 2003. – 68 с.
5. Шиманська І.Ф. Леся Українка про освіту та виховання. – К.: Радянська школа, 1973. – 111 с.

УДК 37. 011

Р.П. Вдовиченко, Л.М. Калініна

КОМП’ЮТЕРНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ ЯК СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Інформаційне суспільство характеризується наступними ознаками: інформаційною структурою всіх сфер суспільства, інформатизацією суспільних процесів, інформаційними ресурсами, системами, комп’ютерно-інформаційними і комунікаційними технологіями, багатопрофільними мережами, в т. ч. у сфері освіти, соціально-комунікаційними відносинами у процесі діяльності людей та інформаційним потенціалом [8: 99 – 100].

Інформаційний потенціал у сфері управління освітою міста є капіталом держави. До нього входять: інформаційні ресурси (ІР) – банки і бази даних, бібліотеки, архіви тощо;

інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та засоби зв'язку; інформаційно-телекомунікаційні мережі (міські, корпоративні), мережі спеціального призначення; система законодавства в електронному вигляді; системи захисту інформаційних освітніх ресурсів; системи взаємодії інформаційного середовища країни з світовим.

Інформаційний потенціал є провідною умовою ефективності управлінської діяльності в усіх суспільних сферах, зокрема галузі освіти. Наявність інформаційних ресурсів, кількість і якість інформаційних джерел, ступінь їх використання в управлінській діяльності керівників установ і закладів освіти стають основними факторами розвитку галузі освіти, визначають її статус у світовому співтоваристві.

У зв'язку з цим проблема інформатизації та комп'ютеризації діяльності установ і загальноосвітніх навчальних закладів міста посіла одне з пріоритетних місць в числі тих, що стали першочерговими для розв'язання міською владою і управлінням освіти.

Актуальність останніх досліджень. Теоретико-прикладні аспекти використання комп'ютерно-інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі середньої та вищої школи, управлінні установами і закладами освіти висвітлено в працях вітчизняних учених В.Ю. Бикова, А.Ф. Верланя, В.В. Годіна, А.М. Гуржія, Ю.О. Дорошенка, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, Л.М. Калініної, І.К. Корнеєва, В.В. Лапінського, В.М. Мадзігона, Н.В. Морзе, Ф.О.Сапронюка, В.П. Юрчука, М.І. Яковлева та ін. [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8].

Проблема комп'ютеризації управлінської діяльності керівників, апарату установ і закладів освіти, розробка і супроводження баз даних в інтерактивному режимі лише аспектно відображена в наукових працях, розвідках дослідників і потребує ґрунтовного вивчення, аналізу й розробки з урахуванням сучасних досягнень теорії управління, інформатики, менеджменту інформаційних систем.

Формування цілей статті (постановка завдання). Проаналізувати рівень апаратного й програмного забезпечення установ і загальноосвітніх навчальних закладів міста Миколаєва і висвітлити використання суб'єктами управління установ і закладів освіти комп'ютерно-інформаційних технологій для розв'язання завдань професійної діяльності.

Основна частина. На виконання п. 3.6 Постанови №1717 Кабінету Міністрів України (КМУ); Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл на 2001–2003 роки (затверджена постановою №463 КМУ від 06.05.01р.); Концепції інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл; розпорядження №450 Обласної державної адміністрації Миколаївської області від 27.07.2001р. та наказу №460 управління освіти від 01.08.2001р. “Про затвердження заходів щодо реалізації Програми інформатизації загальноосвітніх закладів, комп'ютеризації шкіл міста Миколаєва на 2001–2003рр.” апаратом Управління освіти Миколаївської міської ради вживаються заходи щодо інформатизації та комп'ютеризації загальної середньої освіти, обліку існуючої комп'ютерної мережі на предмет її оновлення, наявності локальних мереж та підключення ЗНЗ до мережі Інтернет. Протягом останніх п'яти років закладами освіти придбано 211 одиниць комп'ютерної техніки, 8 закладів мають локальну мережу, 16 закладів підключено до мережі Інтернет, 22 заклади мають комп'ютерний парк, який дозволяє здійснити підключення до мережі Інтернет після придбання модемів. На кошти міського бюджету у 2001 році придбано комп'ютерів на суму 80,5 тис. грн., які встановлено у централізованих бухгалтеріях №1,2,3,4,5 управління освіти. Створено серверний центр, локальну мережу управління освіти, підключено до мережі міськвиконкому та 6 комп'ютерів включено до локальної мережі управління освіти, придбано ноутбук, через електронну пошту здійснюється зв'язок між управлінням освіти та відділами міськвиконкому.

У місті розпочато роботу з комп'ютерного всеобучу вчителів на базі науково-педагогічної бібліотеки. Відкрито Інтернет-центр завдяки підтримці Бюро з питань освіти та культури Державного департаменту США, який пропонує курсову підготовку педагогічній громадськості міста за допомогою трьох програм навчання:

– програма курсів з основ користування комп'ютерами (навчанням на курсах вже скористалися більше ніж 200 освітян);

- програма курсів Інтернет-технології;
- програма курсів ВЕБ-дизайну.

За сприяння Інтернет-центру організовані Інтернет-конференції з питань роботи з обдарованими дітьми, учасниками яких були вчителі-інформатики, української мови та літератури, керівники управління освіти; двогодинна Інтернет-конференція з міністром культури України. Працівники бібліотеки систематично проводить семінари-тренінги з написання грантових проектів, інформують про всі конкурси, що оголошуються різноманітними установами для освітян.

Фонд бібліотеки поповнюється електронними носіями, яких нині налічується понад 100 примірників CD для реалізації шкільних програм. З 2002 року бібліотека розпочала формування електронного каталогу нових надходжень до фондів, комплексу тематичних баз даних з реферативною фактографічною та оглядово-аналітичною інформацією, депозитарію електронних документів (книг, журналів, газет, звітів, мультимедійних матеріалів). Формуються аналітичні електронні бази з питань інформаційно-комп'ютерних технологій навчання та управління освітою. Новостворений ВЕБ-сайт бібліотеки пропонує користувачам доступ до інформаційних освітніх ресурсів мережі Інтернет. Науково-педагогічна бібліотека є навчальною базою для шкільних бібліотек з впровадження автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи "Ірбіс", а також є учасницею створення регіонального корпоративного електронного каталогу.

Відповідно до п.3.24 рішення колегії управління освіти від 17.05.02 р. комп'ютерні програмні засоби навчання використовуються також в адміністративно-господарській діяльності суб'єктів управління для ведення діловодства і бухгалтерського обліку як в закладах освіти, так і в управлінні освіти.

Комп'ютерний парк управління освіти створено за 2,5 роки і складається з 30 ПК. З початку 2002 року змонтована та функціонує локальна комп'ютерна мережа, яка забезпечує обмін інформацією між сервером і споживачами в режимі реального часу (on line) з використанням існуючих телефонних каналів і дозволяє користувачам, які мають вихід до мережі Інтернет, отримувати, передавати, здійснювати обмін інформацією. Нині в діяльності управління освіти з інформаційного забезпечення розвитку системи освіти міста пріоритетними є два напрями: розширення комп'ютерної освітньої мережі і створення систем комп'ютерних банків інформації. Крім того, декілька ПК підключено до комп'ютерно-правової пошукової системи "Ліга – професіонал" (нормативно-довідкова база Кабінету Міністрів України), а також забезпечено доступ до мережі Internet. Система "Ліга – Закон професіонал" включає бази даних "Регіони", "Судова практика", "Nikolaev" і дозволяє працівникам управління освіти оперативно отримувати зовнішню і внутрішню інформацію соціального спрямування щодо законодавчих документів України, рішень та розпоряджень облдержадміністрації і міськвиконкому.

На ефективність і оперативність прийняття управлінських рішень значно впливає інформація, що знаходиться на сайті Міністерства освіти і науки України "Загальна середня освіта в Україні" (<http://www.znz.edu-ua.net>) і включає наступні "Законодавчо-правові засади організації загальної середньої освіти", "Організація діяльності загальноосвітніх навчальних закладів", "Організація навчально-виховного процесу", "Позакласна та позашкільна робота", "Кадрове забезпечення", "Фінанси та господарство", "Безпека життєдіяльності", "Управління ЗНЗ". Пакет програми Notec Lotus дозволяє здійснювати комунікаційний зв'язок між відділами міського виконавчого комітету м.Миколаєва і управлінням освіти. З управління освіти і науки обласної держадміністрації, централізованими бухгалтеріями та зі школами, де є відповідна техніка і адреси електронної пошти, організовано роботу електронної пошти (ЕП) за допомогою Internet (Outlook). Впровадження даної системи дає можливість працівникам управління освіти ефективно отримувати інформацію про законодавчо-правові акти України, рішення та розпорядження облдержадміністрації і міськвиконкому. Зв'язок із банком "Аваль" здійснюється за пакетом програм "Астра". У зв'язку з тим, що не до всіх комп'ютерів підключені принтери, друкування інформації виконується на головному

принтері в мережі. Для проведення конференцій, семінарів, колегій придбано ноутбук, проектор, мультимедійний і широкоформатний екран, з метою комп'ютерних презентацій доповідей. Комп'ютери повністю задіяно в роботі. Всі працівники засвоїли текстовий редактор Word, частина успішно працює з електронними таблицями Excel. У діяльності працівників використовуються різноманітні комп'ютерні спеціалізовані програми. У канцелярії управління освіти впроваджено наступні комп'ютерні програми:

“Канцелярія” – для ведення вхідної та вихідної документації;

“Контроль” – для заповнення бази контрольних карток і контролю виконання управлінських рішень, розпоряджень керівництва, вищих рівнів управління колегій;

“Звернення громадян” – для здійснення обліку і ведення як письмових звернень громадян, так і ведення карток прийому громадян керівництвом управління освіти.

Працівниками відділу кадрів розроблено ряд електронних таблиць для аналізу наявних вакансій вчителів-предметників, резерву керівного складу, як це представлено в таблицях різних статистичних даних. Розроблено пошукові системи з комплектування шкіл та атестації педагогічних працівників, вакансій учителів. Запроваджено програму STAT 2002, яка створює можливості для формування статистичних даних за формами звітності: зведені звіти про денні загальноосвітні школи, загальноосвітні санаторні та спеціальні школи; відомості про стан розвитку матеріальної бази загальноосвітніх шкіл; відомості про якісний і кількісний склад педагогічних працівників, ЗНЗ; відомості про наявність профільних класів, профільне навчання та поглиблене вивчення навчальних предметів; відомості про вивчення іноземних мов; відомості про продовження навчання випускниками 9-х класів; відомості про групування шкіл за кількістю вчителів, класів та учнів; відомості про наповнюваність класів.

За допомогою комп'ютера можна своєчасно управлінцям отримати інформацію про: кількісний і якісний склад педагогічних і керівних кадрів; атестацію загальноосвітніх навчальних закладів; рейтинг загальноосвітніх навчальних закладів; облік дітей і підлітків шкільного віку; рівень навчальних досягнень учнів; планування діяльності різних педагогічних систем, суб'єктів НВП; дані контролю за якістю освіти.

Інспектори шкільного та дошкільного відділів активно використовують Word, виконують за допомогою таблиць Excel формування й аналіз інформації, яка надходить зі шкіл та дошкільних навчальних закладів. У приймальні управління освіти готуються інструктивні матеріали, друкуються управлінські рішення, розпорядження, листи та інші вихідні документи імперативного характеру для установ і закладів освіти.

Для планового відділу бухгалтерії управління освіти розроблено більше 500 складних взаємопов'язаних таблиць в Excel. При цьому користувачі заповнюють лише половину цих таблиць, останні дані автоматично обробляються за допомогою формул та трансформуються з однієї таблиці до інших. Зведені форми даних складаються автоматично. Операції щодо підготовки звітної документації бухгалтерії за поточний місяць та щоквартально для фінансових органів і податкової інспекції також автоматизовані. Окрім звітної документації для бухгалтерій розроблено комп'ютерні програми для ведення головної книги, обліку касових витрат і банку, фактичних надходжень, меморіальних ордерів, обліку основних засобів, фінансування організацій. Централізованими бухгалтеріями використовується програма **“Фінансування”**, що дозволяє формувати платіжні доручення з мінімальним введенням інформації, заповнювати головні реквізити за допомогою автоматизованих довідників. З використанням бази даних програми **“Фінансування”** виконуються різні пошукові функції за кодами бюджетної класифікації з фінансової діяльності закладів з метою ефективного аналізу і виконання запитів керівництва. З програми **“Фінансування”** платіжні документи автоматично передаються до системи **“Банк-Клієнт”**, де їх можна відкоректувати при необхідності, завірити електронним підписом та відправити документи до банку. Користуючись даними програмами, керівництво управління освіти має можливість стежити за грошовими надходженнями до управління та централізованих бухгалтеріях, закладів, приймати вчасні виважені управлінські рішення про поточне фінансування. Касири не мають

потреби щоденно відвідувати банк і друкувати платіжні документи. Щоранку за системою “Банк-Клієнт” надходять виписки з усіх бухгалтерій, що дозволяє здійснювати контролювання і використання грошових надходжень. У програму “Фінансування” додані функції формування і користування бюджетом, які також наявні в програмі “Бюджет”, що дозволяє працівникам бухгалтерій вносити всі зміни лімітів з вказівкою відповідних документів. Сформована база лімітів бюджету дозволяє здійснювати фінансування з автоматичним обліком лімітів.

У плановому відділі запроваджено програму “Бюджет”, за допомогою якої можливість формувати та коректувати бюджет, вводити інформацію про заклади відповідно до кодів бюджетної класифікації лише на нижчому рівні. При цьому усі дані за кодами на вищих рівнях формуються автоматично. Програма дозволяє отримувати будь-які вихідні форми за визначеними критеріями: за кодами бюджетної класифікації, за галуззю, за певними періодами часу, та у розрізі закладів. Сформована база бюджету за допомогою мережі може бути передана до програми “Фінансування”, після чого можливо здійснювати фінансування за автоматичним обліком лімітів. Якщо виконується понадлімітне фінансування, то програма видає повідомлення про це, тоді бухгалтер сам приймає рішення щодо подальшого фінансування.

Розроблено і запроваджено низку програм “Розрахунок заробітної плати”, “Атестація”, “Резерв керівних кадрів”, “Комплектування педагогічних кадрів”.

Стан викладання і якість освіти з інформатики та забезпечення закладів освіти міста комп’ютерною технікою детально аналізувався на засіданні колегії управління освіти в травні 2002 року (протокол №2 від 17.05.02). Слід зазначити, що порівняно з минулим навчальним роком поступово поліпшується матеріально-технічне забезпечення процесу інформатизації освітнього процесу, про що свідчить аналіз статистичної звітності за 2001–2002, 2002–2003 навчальні роки. Поступово оновлюється техніка, процесор 486, Celeron, MMX, Pentium мають 359 машин порівняно з попередніми даними 206. По два і більше кабінети інформатики й обчислювальної техніки функціонують у 8 закладах (ЗОШ №13, 19, 20, 35, 45, морський ліцей, муніципальний колегіум). Комп’ютерні програмні засоби навчання використовуються як у навчально-виховному процесі, так і управлінській діяльності, а також для ведення бухгалтерського обліку та діловодства.

Цілеспрямовано впроваджуються комп’ютерні програмні засоби навчання у навчально-виховний процес. Їх кількість зросла з 377 до 721. У тому числі: з предметів гуманітарного циклу – з 39 до 49 (у 18 закладах: ЗОШ №1,35, Перша українська гімназія, 57, 60, 3, 33, 54, 10, 11, 19, 26, 41, 45, 46, ШМіПР, економічний ліцей №2, ММК), з предметів природничо-математичного циклу – з 77 до 93 (у 17 закладах: ЗОШ №6, 5, 57, економічний ліцей №2, 1, 54, гуманітарна гімназія №2, 60, 3, 10, 19, 41, 45, ШМіПР, юридичний ліцей, муніципальний колегіум). Найбільш активно відбувається процес впровадження програмних засобів навчання в гуманітарній гімназії №2 (200 програмних засобів навчання), гуманітарній гімназії №41 (300 засобів), ЗОШ №1 (30 засобів), ЗОШ №3 (25 засобів).

На базі економічного ліцею №2 відкрито Інтернет-клуб для забезпечення змістовного дозвілля школярів у позаурочний час, використання інформаційних ресурсів для науково-дослідницької роботи як учнівської молоді, так і вчителів.

Педагогічними працівниками навчальних закладів міста комп’ютерна техніка використовується для проведення інтегрованих уроків з предметів позакласної роботи; складання розкладу уроків; комплектування вчителів; відстеження виконання річного плану, наказів; створення банку даних про учнів та вчителів; обліку дітей у мікрорайоні; введення документації; розміщення і збереження банку даних нормативно-правових документів, програм “Помічниця”, “Табель”, “Заробітна плата”, “Духовність”, “Діяльність”, “Здоров’я”. У школах різних типів (ліцеї, гімназії, колегіуми) за допомогою комп’ютерної техніки проводяться також тестування учнів при вступі до закладів, моніторинг рівня досягнень учнів, у т.ч. навчальних, психологічні тренінги протягом навчального року; надаються додаткові платні освітні послуги.

Адміністрація 21 навчального закладу на викладання інформатики додатково надає години із варіативної складової навчального плану, у 2 школах існують профільні класи з інформатики, майже в кожній школі є курси за вибором з інформаційних технологій. Провідними вчителями інформатики шкіл міста розроблено 5 методичних і навчальних посібників на допомогу вчителю, серед них: “Методика викладання інформатики в початковій школі” А.А. Чадової, “Використання можливостей локальної та глобальної мереж у навчально-виховному процесі” О.М. Самійленка, “Основи алгоритмізації” та “Прикладне програмне забезпечення” М.Ю.Комарова, затверджений МОН України навчальний посібник “Інформатика 10–11”. Збірник завдань для тематичних атестацій за редакцією М.Ю. Комарова та О.Г. Захар.

На виконання п. 4.6 рішення колегії управління освіти від 17.05.02р. на серпневій конференції педагогічних працівників 2002 року представлено досвід роботи гуманітарної гімназії №2 (директор – В.О. Федоренко), яка є базовою з розробки технологій моніторингу навчально-виховного процесу й адміністративно-господарчої діяльності. Запропонований досвід користується попитом у керівників шкіл міста.

Розроблено перспективний план комп’ютерного забезпечення профільного навчання учнів старшої школи на 2003–2007рр. Управління освіти планує з 01.09.03р. відкрити дев’ять технологічних класів щодо оволодіння учнями навичками роботи на комп’ютері, вжити заходи щодо кадрового, програмного, матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу в майбутніх профільних класах.

Разом з тим, у цілому, стан матеріально-технічної бази комп’ютеризації галузі освіти міста ще не задовольняє вимогам сьогодення. На початок 2002–2003 навчального року тільки 24,7% від загальної кількості комп’ютерів – нові. Решта і технічно, і морально застарілі – 1985–1990 років випуску. Вісімнадцять шкіл не обладнані комп’ютерними класами (ЗОШ №7, 12, 14, 16, 17, 21, 25, 29, 31, 43, 47, 49, 51, 59, 61, 65, ліцей “Педагог”, гуманітарна гімназія №4). На кожний комп’ютер припадає 65 учнів, а на один комп’ютер нового покоління – 154. Слід звернути увагу освітян на зміну акцентів “... у справі інформатизації освіти. Навіть незважаючи на те, що у розвинених країнах зараз здійснюється все модний перехід від “комп’ютеризації освіти” до “комп’ютерної освіти”. А це – якісно новий рівень освіти, провідну роль у якій відіграватиме комп’ютер з відповідним інформаційним технічним забезпеченням, засобами комунікації й передачі інформації” (2: 158).

Вітчизняними та зарубіжними інформаційними ресурсами користується лише 16 закладів, що становить лише 21,6% від загальної кількості.

Висновки. Таким чином, практика останніх років визначає найбільш перспективним використання комп’ютерів в діяльності установ і закладів освіти. Розвиток сучасних комп’ютерно-інформаційних і комунікаційних технологій, використання інформаційних ресурсів Інтернет, інформаційно-пошукових систем (ІПС) управлінського призначення, комп’ютерно-правової системи “Ліга – Закон професіонал”, засобів обробки, електронних таблиць надає можливість значного підвищення продуктивності праці і ефективності управлінської діяльності, а значить і забезпечення здобуття якісної освіти учнівською молоддю.

Нині існує ряд нагальних проблем інформатизації та щодо комп’ютеризації діяльності установ і закладів освіти: недостатнє фінансування програми “Інформатизація навчального процесу та управлінської діяльності; відсутність належного методичного супроводу процесу інформатизації навчання; морально застаріла комп’ютерна техніка; відтік вчителів інформатики з навчальних закладів; лише у 20 (28,6%) середніх навчальних закладах сучасні комп’ютери застосовуються під час викладання предметів; відсутність єдиної інформаційної мережі: управління освіти – навчальні заклади; недостатнє планування обсягів фінансування на придбання обладнання, у т.ч. комп’ютерів – 500,0 тис. грн.

Творчою групою працівників освіти розроблено проект міської програми комп’ютеризації освіти, в якому передбачено створення інформаційних центрів у закладах з підключенням до мережі Інтернет. Для поліпшення інформатизації діяльності установ і ЗНЗ

необхідна: мобілізація приватних коштів на придбання обладнання; створення фонду підтримки комп'ютерної освіти; створення єдиної інформаційної освітньої мережі міста; введення в штатний розпис навчальних закладів посади оператора; курсова перепідготовка вчителів у галузі інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дорошенко Ю.О. Основи комп'ютерної графіки в школі. Інформаційні технології в освіті сьогодні і завтра / Зб. наук. праць Всеукраїнської науково-практичної конференції "Інформатика та комп'ютерно-орієнтовані технології навчання. – С. 156 – 158.
2. Годин В.В., Корнеєв И.К. Управление информационными ресурсами. – М.: ИНФРА. – М., 1999. – 432 с.
3. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / Н.В. Вовковінська, Ю.О. Дорошенко, Л.М. Забродська, Л.М. Калініна та ін. За редакцією В.М. Мадзігона, Ю.О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 276 с.
4. Інформатика та комп'ютерно орієнтовані технології навчання: Зб. наук. пр. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 250 с.
5. Калініна Л.М., Дорошенко Ю.О., Лапінський В.В. Інформаційні і комунікаційні технології як засіб підвищення ефективності управління закладами освіти // Нова педагогічна думка, – 2002. – №3. – 4. – С. 221–238.
6. Компьютерная правовая система "Лига: Закон": Руководство пользователя. –К.: НАЦ "Лига", 2001. – 165 с.
7. Комп'ютерно-інформаційні і комунікаційні технології у навчальному процесі середньої та вищої школи // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 15–17 травня 2003р., м. Косів, – 145 с.
8. Теоретико-прикладні аспекти управління закладом освіти: Науково-методичний посібник / Л.М. Калініна, Н.М. Островерхова, А.Ф. Остапенко та ін. за ред. Л.М. Калініної. – К.: ПП Компанія "Актуальна освіта", 2002. – С. 99 – 100.

УДК 37. 03: 94 (477)

В.В. Кузьменко

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРУЧНИКІВ У ШКОЛАХ УКРАЇНИ (1917–1932 РОКИ)

Будівництво демократичного суспільства вимагає сформованості наукового світогляду людей. А це в свою чергу потребує постійної зміни змісту освіти загальноосвітньої школи, розробки та впровадження в навчальний процес нових навчальних планів, програм, підручників.

Зміст підручників завжди відображає стан розвитку певної науки та провідні психолого-педагогічні надбання конкретного історичного періоду. Тому вивчення досить складного історичного шляху становлення українських підручників, урахування надбань минулого, без сумніву, сприятиме удосконаленню сучасної навчальної літератури.

Слід зазначити, що в ХХ ст. розробці підручників і впровадженню їх у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи приділялася велика увага. Здійснений аналіз джерельної бази, наукової і навчальної літератури дає можливість стверджувати, що найбільш складним і багато в чому подібним до сьогодення був процес творення української навчальної книги в 1917–32 роках. Зміни, що відбувалися в ті часи в світогляді суспільства, перехід на українську мову викладання та видання відповідної літератури, широкий пошук педагогічних новацій і запровадження їх у школу, швидка зміна програм і навчальних планів та ін. поєднують досліджуваний період з сучасністю. Саме тому вивчення процесу становлення підручників даного періоду є дуже важливим.

Аналіз наукових розробок видатних сучасних вчених С. Гончаренка, О. Сухомлинської, Т. Завгородньої, Б. Ступарика та ін. доводить, що шкільна книга значно